

Percepcija Srpske pravoslavne opšte gimnazije “Kantakuzina Katarina Branković” u medijima

MIRKO SAVKOVIĆ

Univerzitet Ludwig Maximilian, München

Rad istražuje medijsko praćenje djelovanja Srpske pravoslavne opšte gimnazije “Kantakuzina Katarina Branković” u Zagrebu i načine na koji se različiti akteri u društvu odnose prema njoj. Autor brani tezu kako su u kontekstu ontološke nesigurnosti unutar poslijeratne srpske zajednice u Hrvatskoj, osnivači gimnazije kroz politiku otvorenosti za interakciju i istovremenog hotimičnog opreza u odnosu na potencijalno društveno osjetljiva pitanja nastojali mijenjati dominantne obrasce doživljaja srpske zajednice i Srpske pravoslavne crkve u Hrvatskoj. Istraživanje pokazuje kako je taj pristup ostvario značajan uspjeh što je vidljivo u načinu na koji politički subjekti s različitim društvenim pogledima i političkim ciljevima grade pozitivan odnos prema školi i nastoje je koristiti i za izmjenu dominantne slike o sebi. Autor ipak zaključuje kako zamor ili osjećaj postignutog maksimuma može dovesti i do novog oblika ontološkog rizika kroz iskustvo manjinskog stresa i sukoba imperativa osiguranja prepoznatljivosti stalne apolitičnosti škole i često ja-snih političkih stavova Crkve. Glasnije i prepoznatljivije djelovanje škole u vezi sa različitim pitanjima o kojima ne postoji širi društveni konsenzus (što je nominalno svačija sloboda u pluralnom i demokratskom društvu) tada bi lako mogao ugroziti pozitivan odnos većinske zajednice i elita prema školi.

KLJUČNE RIJEČI: *Srpska pravoslavna opšta gimnazija Kantakuzina Katarina Branković, manjinsko obrazovanje, model A, mediji, Srpska pravoslavna crkva*

/

Srpska pravoslavna opšta gimnazija “Kantakuzina Katarina Branković” (u nastavku: Pravoslavna gimnazija) od svoga je osnivanja prerasla u prepoznatljivu instituciju srednjoškolskog obrazovanja koja uz Srbe iz raznih dijelova Hrvatske privlači i brojne druge učenike.¹ Škola djeluje prema redovitom programu opće gimnazije po A modelu manjinskog obrazovanja po kojemu se, uz učenje hrvatskog, cjelokupna nastava izvodi na jeziku i pismu nacionalne manjine te uz dodatne sadržaje važne za zajednicu. Jedina je škola toga tipa izvan Podunavlja koja nastavu izvodi na srpskom jeziku. Od svoga početka, uz jasnu emancipaciju srpskog i pravoslavnog identiteta, škola nastoji te više ili manje uspješno uspijeva živjeti zajedno sa širom društvenom zajednicom hrvatskog glavnog grada. U prvim godinama, prije preseljenja na novu adresu na Svetom Duhu (što je naziv ulice u kojoj se sada nalazi), u samom središtu Zagreba, u Bogovićevoj ulici, škola je prerasla okvire srednjoškolske obrazovne institucije i postala jedno od mjesta susreta na kojem se mijenjaju dominantni postkonfliktni narativi i odnos između Hrvata, Srba općenito i naročito Srba iz Hrvatske. Drago Župarić-Iljić prepoznaje Pravoslavnu gimnaziju kao glavnu okosnicu odgoja i obrazovanja na srpskom jeziku u Zagrebu (Župarić-Iljić, 2013: 57).

Prvi formalni sastanak na kome se razgovaralo o ideji osnivanja Pravoslavne gimnazije održan je 2. oktobra 2003. godine u zgradi Mitropolije u Zagrebu i na njemu su učestvovali mitropolit Jovan Pavlović, Đorđe Ilić, Simo Rajić, Jadranka Huljev, Milorad Pupovac, Drago Roksandić, Čedomir Višnjić, Siniša Tatalović, Nenad Živković, Petar Olujić i dva sudionika upisani kao gospodin Rapo i gospodin Matijević (Dušan Rapo i Milan Matijević) (Spasojević ur., 2010: 16). Prilikom obilježavanja desete godišnjice škole povjesničar Drago Roksandić sa zadovoljstvom je svjedočio o vremenu osnivanja kada je s mitropolitom Jovanom (kojega je poznao još od 1980-ih) i drugim članovima komisije razgovarao o tome kako “marginalizirani manjinski status – svim teškoćama unatoč – može biti prednost ako se čak potiče i podržava u kreativnoj asimilaciji vlastite kulture te u punoj otvorenosti prema kulturnim raznolikostima hrvatskog društva” (Roksandić, 2015: 29). Profesor Roksandić istakao je

1 Neobjavljena rana radna verzija ovog članka predstavljena je 28. aprila 2018. na “24th Annual Northwest Regional Conference” održanoj na Univerzitetu u Washingtonu, Seattle. Autor je pohađao Srpsku pravoslavnu opštu gimnaziju “Kantakuzina Katarina Branković” u periodu od 2007. do 2011. godine. Ovo istraživanje autor posvećuje svojim učiteljicama Nadi, Danici, Miri, Nataši i drugima.

izazove, ali i važnost otvaranja ove škole upravo u Zagrebu u godinama koje su obilježene destruktivnim konfliktom među zajednicama. Uvažena je potreba da se u školu dovedu najbolji i najkvalificiraniji predavači bez obzira na nacionalnost, te da se učenicima uz sve rizike pa čak i opasnosti osigura smještaj u zajedničkim domovima s drugim učenicima kako bi se izbjegla segregacija (Roksandić, 2015: 30).

Advokat Simo Rajić se prisjećao kako je mitropolit Jovan imao poseban osjećaj za prosvjetu kao temelj nacionalnog, kulturnog i duhovnog identiteta i zbog vlastitih ranijih profesorskih iskustava na bogosloviji (Rajić, 2015: 32). Rajić eksplicitno navodi kako je ideja o osnivanju škole, uz određeno iznenađenje samih inicijatora, naišla na javnu podršku iskazanu u medijskom prostoru kao i na razumijevanje gradskih i državnih institucija, te je i potpisivanje ugovora s državom po modelu Vatikanskog ugovora dalo vjetar u leđa cijelom projektu (Rajić, 2015: 33). Zapisnik s prvoga sastanka govori o potrebi osnivanja Srpske klasične gimnazije u Zagrebu, da bi se naziv i tip gimnazije naknadno izmijenili (Spasojević ur., 2010: 16). Rajić ističe kako je njegov prijedlog bio da škola ponese ime Nikole Tesle ali da je mitropolit ostao dosljedan svome prijedlogu ističući značaj do tada malo poznate Katarine Branković (Rajić, 2015: 33).

Dana 14. januara 2004. Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa je poslano pismo namjere o osnivanju škole, a 20. oktobra iste godine sastala se Komisija za osnivanje Srpske pravoslavne opšte gimnazije s pravom javnosti koja je i formalno osnovana 4. novembra 2004. (Spasojević ur., 2010: 16). Članovi ove komisije bili su Drago Roksandić, Siniša Tatalović, Milan Matijević, Rade Lolić, Srđan Kliska, Simo Rajić, Mirko Marković, Milenko Popović i Milan Topić (Bićanić, 2015: 29). U 2005. godini izrađen je osnivački akt (21. februara), kojeg Ministarstvo ocjenjuje kao zakonit (24. marta). Škola je upisana u sudski registar (13. aprila), a dan poslije imenovan je i v.d. direktora dok je 29. avgusta Ministarstvo odobrilo početak rada škole koju je tada upisalo prvih 10 učenika i učenica (Spasojević ur., 2010: 16—17).

Rajić ističe kako je inicijativa nailazila na razumijevanje gradskih i državnih institucija pri pribavljanju građevinske dozvole i druge potrebne dokumentacije kao i da je uživala podršku bliskih suradnika tadašnjeg ministra obrazovanja Dragana Primorca (Rajić, 2015: 33). Kao institucija s pravom javnosti i gimnazija općeg usmjerenja, škola je od prvih dana značajno financijski podržana iz državnih i gradskih izvora financiranja. Godine

2016. tako je iz Proračuna Republike Hrvatske za Pravoslavnu gimnaziju isplaćeno 1.544.127,22 HRK što predstavlja značajan dio od ukupnog iznosa od 19,1 miliona kuna koje su te godine primile Srpska, Bugarska i Makedonska pravoslavna crkva (Bratić, 2020: 228—232). Projekt osnivanja gimnazije je uz samu Mitropoliju podržavala i šira hijerarhija Srpske pravoslavne crkve gdje je eksplicitnu podršku dao Episkopski savjet, a poseban interes pokazao i episkop dalmatinski Fotije (Rajić, 2015: 33).

Postavlja se ipak pitanje motivacije javne i službene podrške koju su osnivači uživali budući da su neki od njih i sami bili iznenađeni takvim razvojem događaja. Činjenica jest da se period osnivanja gimnazije poklapa i s početkom hrvatskog pregovaračkog puta za članstvo u Evropskoj uniji na kojemu je u februaru 2003. godine novi Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina priložen kao dio kandidature za članstvo, a Hrvatska se obavezala štiti prava manjina već i potpisivanjem sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju 29. oktobra 2001. (Vasiljević, 2004: 243). Potreba javnog isticanja otvorenosti i promjene iskazivala se i putem upečatljivih gesti, od kojih se do danas pamti dolazak premijera Ive Sanadera na proslavu pravoslavnog Božića 2004. u organizaciji SNV-a i njegovo korištenje tradicionalnog pozdrava “Mir Božji, Hristos se rodi”. Teško je zamisliti da ukupna promjena društvene atmosfere nije imala pozitivan uticaj i na projekt osnivanja gimnazije. I podrška manjinskog SDSS-a vladi Ive Sanadera trebala je pomoći u lakšem rješavanju problema srpske zajednice.

Ipak, uz očigledan doprinos procesa evropskih integracija, postavlja se i pitanje zašto je upravo inicijativa Crkve naišla na posebno razumijevanje dok su sekularne nacionalne institucije i organizacije češće nailazile na različite prepreke. Poznato je kako je sam mitropolit Jovan isticao kako je suradnja s prvom vladom Ive Sanadera bila uspješnija od suradnje s drugom vladom u kojoj je SDSS bio zastupljen na poziciji potpredsjednika (Kopač, 2012A: 63). To upućuje na zaključak da suradnja različitih subjekata unutar srpske zajednice s državnim institucijama nije uvijek napredovala ili nazadovala u isto vrijeme i u istoj mjeri. Jedno od obrazloženja zašto je Crkva u inicijativi osnivanja gimnazije bila uspješna može biti i kompatibilnost vjerske tolerancije i službenog priznanja malih vjerskih institucija s konzervativnim dovođenjem u pitanje društvenog sekularizma. Dobar primjer ovoga procesa može se iščitati iz komparativne analize slojevitih politika sekularizma u Francuskoj i Turskoj koju je ponudio Murat Akan, a koja je indikativna i za naše istraživanje (Akan:

2017). Akan između ostalih navodi primjer francuskog predsjednika Nicolasa Sarkozyja koji je kroz koncept *pozitivnog laiciteta*, u kojemu država podržava izgradnju vjerskih objekata i škola, želio dovesti u pitanje jasnu granicu između vjerskog i svjetovnog i stvoriti javnu obavezu da se svakome aktivno omogućí življenje vlastite vjere. U toj je strategiji snažna podrška francuskih vlasti u osnivanju tijela *Conseil français du culte musulman* (CFCM) trebala poslužiti kao pretekst za otvaranje puta za priznavanje katoličanstva kao moralnog temelja francuskog identiteta (Akan, 2017: 98).

Donekle sličan slijed događaja moguće je pratiti i u Hrvatskoj uz znatno širi prostor koji je otvoren Rimokatoličkoj crkvi još od vremena raspada Jugoslavije. Krajem devedesetih potpisani su nekoliko stotina miliona kuna vrijedni Vatikanski ugovori između Hrvatske i Svete Stolice, a po njihovom primjeru potpisani su i mnogo manji, ali i dalje značajni, ugovori s drugim priznatim vjerskim zajednicama. Razdoblje nakon toga obilježeno je uz osnivanje Pravoslavne gimnazije i stjecanjem prava javnosti Zagrebačke medrese 2000. i njenom transformacijom u opću gimnaziju 2007. godine (Islamska gimnazija: n.d.). Visoko evanđeosko teološko učilište u Osijeku osnovano je 2002., a dopusnicu Ministarstva za provođenje studijskih programa primilo je 2003. godine (Balog, 9—11: 2014). Ovdje je važno primijetiti i kako je u istom periodu aktivno započeo i rad na osnivanju Hrvatskog katoličkog sveučilišta u Zagrebu. Hrvatska biskupska konferencija je na svom 29. plenarnom zasjedanju u Zadru 12. oktobra 2004. donijela odluku o osnivanju sveučilišta za čije ostvarenje kardinal Josip Bozanić 6. januara 2005. imenuje povjerenstvo koje će svoj rad završiti 2006. dok će dopusnica Ministarstva stići 2008. godine, a nastava početi 2010/2011. akademske godine (Hrvatsko katoličko sveučilište: n.d.). Moguće je argumentirati kako je zbog nedovoljno jake, ali stalno prisutne kritike bliskog odnosa Rimokatoličke crkve i hrvatskih vlasti konzervativnim elitama osnivanje manjinskih vjerskih obrazovnih institucija s pravom javnosti bilo od koristi za isticanje argumenta o jednakom tretmanu i za odbacivanje sekularnih kritika o povlaštenom položaju višestruko brojnije i većinske Katoličke crkve.

Cilj je ovoga rada da u navedenom kontekstu istražiti javne reakcije u medijima, vezane uz Pravoslavnu gimnaziju. Analizom tekstova želimo izdvojiti dominantne narative i načine na koji se u njih Pravoslavna gimnazija uklapa ili ih mijenja. Važno je utvrditi na koje načine različiti društveni akteri kritiziraju projekt gimnazije, s njom surađuju ili je koriste kao saveznika ili sredstvo

za postizanje vlastitih ciljeva. Cilj nam je istražiti i načine na koji se djelatnici i profesori gimnazije ili gimnazija kao institucija odlučuju jasno izjašnjavati ili neizjašnjavati prema različitim, a često i suprotstavljenim narativima s kojima ju se nastoji povezati, te što to znači za budućnost škole. Prije prelaska na same analizirane medijske sadržaje, u sljedećem dijelu nudi se pregled literature vezan uz analitički alat kroz pregled koncepata ontološke nesigurnosti, manjinskog stresa, vjere i obrazovanja kao i pregled značajnijih dostupnih izvora o samoj školi.

/ Pregled literature

U analizi uzoraka društvene interakcije Pravoslavne gimnazije od pomoći će nam biti razumijevanje koncepata *ontološke sigurnosti* i *manjinskog stresa*. Također, potrebno je proći i kroz pregled literature o odnosu organizirane religije i redovnog obrazovanja te prepoznati sve od navedenih elemenata u publikacijama koje samostalno objavljuje škola. Pregled izvora same škole biće korisna početna tačka i za potencijalna buduća istraživanja.

Jelena Subotić opisuje Hrvatsku kao zemlju u višeslojnoj krizi koja se suočava s osjećajem sveobuhvatne ontološke nesigurnosti, problematičnim politikama sjećanja i suvremenog definiranja identiteta (Subotić, 2019: 148). Međutim, nisu samo države i dominantne društvene skupine suočene s izazovom ontološke nesigurnosti. Često su upravo manje i slabije skupine ili manjine u postkonfliktnoj situaciji posebno izložene ovoj vrsti rizika. Analizirajući Becka, Giddensa i Baumanu, Tomislav Tadić tvrdi kako će pitanje ontološke (ne)sigurnosti “postati ključno pitanje sociologije XXI st.” (Tadić, 2020: 50). Prema Baumanu, tako, ontološka se (ne)sigurnost intenzivira u periodu prelaska iz solidne modernosti (simbolizirane u sigurnosti rada u fordističkoj fabrici) ne u postmoderno društvo već u društvo fluidne modernosti u kojoj rizici i nesigurnosti više nisu “negdje tamo” već je život pun rizika, hod po minskom polju bez mape (Tadić, 2020: 47—48).

Analizirajući slučaj Sjeverne Irske u periodu nakon sporazuma na Veliki petak iz 1998. (početkom koje je u Hrvatskoj okončan i proces mirne reintegracije Podunavlja), Cash ističe kako je osjećaj ontološke nesigurnosti paradoksalno porastao budući da odmicanje od narativa o “prijateljima i neprijateljima” nije bilo univerzalno već su prijašnji obrasci, iako osporavani, i dalje prisutni

u institucijama i teže povratku u *mainstream* (Cash, 2017: 389). Dejan Jović prepoznaje kako i u procesu homogenizacije Hrvatske u periodu rata i poslije rata realna činjenica da je broj “drugih” znatno smanjen nije vodila smanjenju nacionalističkih strahova od multikulturalizma već taj strah vodi prema totalitarnosti etničkog principa većine u cjelini u kojoj nema mjesta za različitosti (Jović, 2017: 283—323).

U kontekstu našeg istraživanja korisna je razrada koncepta ontološke sigurnosti koju predlažu Rumelili i Betül Çelik koji govore o fundamentalnoj ontološkoj asimetriji, često u etničkim i manjinskim sukobima, koja nastaje kada su narativi samo jedne sukobljene skupine afirmisani i privilegirani (Rumelili i Betül Çelik, 2017: 282). U toj situaciji, inicijativu za promjenom narativa je lakše pokrenuti zbog težnje slabije grupe za sigurnošću i priznanjem, ali ju je teže dovesti cilju jer je slabija grupa izloženija pritiscima protivnika promjene posvećenih konfliktu, a jača grupa, zbog svog povoljnijeg položaja, manje spremna riskirati promjenu (Rumelili i Betül Çelik, 2017: 292).

Uz koncept ontološke nesigurnosti u našoj će nam analizi od koristi biti i koncept manjinskog stresa. Iako pripadnici manjine u hrvatskom društvu, brojni učenici Pravoslavne gimnazije tek se dolaskom u Zagreb svakodnevno suočavaju s iskustvom života u većinskom okruženju. Brojni učenici dolaze iz sredina u kojima pripadnici manjine čine većinu te se njihova interakcija s većinskom zajednicom svodi na česte ali nestalne interakcije s obližnjim većim urbanim sredinama u kojima žive. Dolaskom u Zagreb, a naročito time što su upisani u Pravoslavnu gimnaziju, učenici su prepoznati, prvi put se nalaze u poziciji pripadnika nacionalne manjine i žive u situaciji manjinskog stresa, od domova, preko javnog prevoza do kulturnog života van škole.

Koncept manjinskog stresa posebice je razrađen u polju LGBT studija u kojima značajan broj istraživanja analizira učinak intersekcije višestrukih manjinskih identiteta i kumulativnog stresa na psihološko zdravlje i blagostanje. Meyer ističe kako manjinski stres nije samo niz povremenih negativnih iskustava već i rezultat kontinuirane egzistencijalne suprotstavljenosti individue i njenih potreba s priznatim vrijednostima dominantnog društva (Meyer, 1995: 39). Kao pripadnici često stigmatizirane zajednice, učenici Pravoslavne gimnazije svakako se suočavaju s ovim oblikom stresa. Natalija Vidmarović s Odsjeka za ruski jezik Filozofskog fakulteta u Zagrebu prisjeća se kako su joj prvi učenici gimnazije, došavši iz provincijalnih gradića i sela, izgledali pomalo uplašeno i kako su im nastavnici bili puno više od učitelja za pojedine

predmete (Vidmarović, 2015: 166). Značajan uvid u problematiku manjinskog stresa pružaju nam i Parent et al. koji analiziraju kako i brojčano i socio-ekonomski dominantni američki kršćani (koji čine 71% stanovništva) mogu sebe prepoznati kao marginaliziranu i nedovoljno priznatu društvenu manjinu (Parent et al., 2018: 1691). To navodi na zaključak kako iskustvo manjinskog stresa ne treba esencijalizirati već ga shvatiti u društvenom kontekstu. Ono u konačnici nije iskustvo identiteta već iskustvo položaja. Postavlja nam se tako pitanje može li se ipak na ovaj način shvaćen pozicionistički i višestruki manjinski stres shvatiti kao pojam srodan subalternizmu koji Gayatri Chakravorty Spivak definira kao položaj bez identiteta, položaj za koji samo manjinska pripadnost nije dovoljna (Spivak, 2011: 160). Nažalost, opseg ovog rada ne dozvoljava šire bavljenje ovim pitanjem.

Ovdje prelazimo i na pitanje uloge vjere i konkretno Pravoslavne crkve u pružanju sekularnog obrazovanja. Kozhuharov primjećuje kako pravoslavne Crkve u svom vjerskom radu djecu i mlade nisu prepoznale kao zasebnu grupu s drugačijim potrebama, već su na njih gledale u okviru porodica i pristupale im na jednak način kao i odraslima (Kozhuharov, 2016: 234). Na isti način, Crkve nisu dovoljno prepoznale niti posebne potrebe među mladima u situaciji povećanog rizika od siromaštva, socijalne isključenosti, ovisnosti, prostitucije i drugih faktora te je pravoslavni odgovor u pravilu improviziran u nedostatku državne intervencije i bez jasnog razumijevanja problema (Kozhuharov, 2016: 234). Neki autori primjećuju i nedovoljnu pripremljenost pravoslavničkih Crkava da se suoče s izazovima izgradnje multikulturne demokracije i ljudskih prava pa idu i toliko daleko da ju esencijalistički pripisuju formativnom periodu sazrijevanja pravoslavlja u teokratskom okviru Bizanta i koncepta *simfonije* između vladara i Crkve, kao skladnih dijelova jedne cjeline (Papanikolaou, 2003: 77). Time se međutim u tipičnom orijentalističkom ključu u kojemu je zamišljeni Istok statičan, homogen i esencijalno drugačiji od zamišljenog Zapada zanemaruje vjersko-etastička tradicija Zapada (skrivaju li nam se barem teokratski Vatikan i zakletve američkih državnika uz korištenje Biblije sa svjetla dana?). Međutim, ni za Edwarda Saida ili Mariju Todorovu nećemo imati više prostora. Nama je važnije primijetiti kako je Pravoslavna crkva u našim postaustrougarskim krajevima bar od XVIII. vijeka pa do raspada Monarhije igrala jednu od ključnih uloga u pružanju obrazovanja pravoslavnom stanovništvu. Ta tradicija u značajnoj je mjeri jedinstvena i do danas nedovoljno poznata i priznata.

Još od XVII. vijeka i privilegija koje joj je 1690 — 1691. dodijelio Leopold I, Karlovačka mitropolija imala je ključnu ulogu u organizaciji autonomnog vjerskog i sekularnog obrazovanja među pravoslavnim stanovništvom predtriaonske južne Ugarske, koncentriranom u zoni Vojne krajine (Adler, 1974: 25). Već u 1720-im godinama Mitropolija je otvorila manji broj osnovnih škola s namjerom osnovnog obrazovanja svećenstva sposobnog da odgovori na izazove rimokatoličkog i grkokatoličkog školskog prozelitizma dok su malobrojni Srbi nastavljali srednjoškolsko obrazovanje i u protestantskim školama sjeverne i istočne Ugarske (Adler, 1974: 25). Mitropolija je putem kancelarije *Illyrische Hofdeputation*, koja je u Beču radila na pitanjima pravoslavnih Srba, nastojala kod Dvora osigurati zaštitu za svoj rad i za narodnu autonomiju koju će upravo to tijelo efektivno ukinuti 1770. godine (Adler, 1974: 27). U tom periodu Monarhija je propisala obavezno osnovno obrazovanje koje u pravoslavnim sredinama pokreću parohije, a nadgleda ih pravoslavna hijerarhija i državne vlasti (Adler, 1974: 27—31). Marija Terezija ugledala se u ovim velikim školskim reformama na reforme koje su Friedrich Wilhelm I. i Friedrich Veliki proveli u Pruskoj (Radovac, 2012: 165). U tom su periodu osnivane osnovne, više, a u regionalnim središtima i realne (učiteljske) škole (Adler, 1974: 32). Tako je upravo Pravoslavna crkva, ne uvijek svojom voljom, igrala ključnu ulogu u teškoj i samo djelomično uspješnoj implementaciji tada najnaprednijih evropskih obrazovnih modela među zapuštenim pravoslavnim seljaštvom provincijalnih dijelova Monarhije, dok je mitropolit Pavle Nenadović polovinu svoje lične imovine ostavio za školske potrebe a u okvirima Vojne krajine sve do 1790-ih cjelokupno financiranje škola za pravoslavne đake dolazilo je od Crkve (Adler, 1974: 40). Među najvažnijim školama nastalim u ovom periodu svakako su gimnazija u Sremskim Karlovcima iz 1791. godine i Velika srpska pravoslavna gimnazija (danas Gimnazija “Jovan Jovanović Zmaj”) u Novom Sadu (Radovac, 2012: 168).

Da se Pravoslavna gimnazija poziva i na ovu tradiciju vidljivo je i iz materijala kojima se ova institucija predstavlja. U svom tekstu u povodu godišnjice škole direktor, protojerej-stavrofor Slobodan Lalić ističe pravoslavne manastire i crkve kao temelje srpske prosvjete te se poziva i na tradiciju srpske škole koja je u Zagrebu osnovana 1814. godine (Lalić, 2015: 164). Emancipacija zaboravljene ili nepoznate tradicije u očima osnivača legitimira sam projekt pokrenut u XXI. stoljeću. Tako zagrebački mitropolit, a danas i patrijarh srpski Porfirije ističe obraćanje patrijarha Josifa Rajačića Saboru iz 1861. godine,

povezujući taj govor s progresivnom tradicijom obaju naroda (Perić, 2015: 19—20). Po njegovim riječima učenicima, njihova škola treba zauzeti mjesto u neizbrisivoj tradiciji isprepletenosti kultura Srba i Hrvata koja je nasuprot nesrećama i tragedijama iznjedrila i velikane kao što su Nikola Tesla, Milutin Milanković, Vladan Desnica, Vojin Bakić, Rade Šerbedžija, Pero Kvrgić i drugi (Perić, 2015: 19—20). Škola tako nije početak nečeg posve novog, ona je nastavak tradicije na koju se učenici trebaju ugledati. Tako se može razumjeti i pozivanje na Katarinu Branković u nazivu škole. Katarina Branković bila je ćerka srpskog despota Đurđa Brankovića, celjska grofica i žena Ulrika II. koja je u jednom periodu živjela u Zagrebu i koja je naručila izradu Varaždinskog apostola. Primjećujemo ipak kako je slično korištenje tradicije kao temelja legitimizacije često i u manjinskoj islamskoj zajednici koja zasluge islamskog svijeta u očuvanju ljudskog znanja u Srednjem vijeku koristi kao dokaz kontinuirane interakcije i suživota. Taj pristup je međutim problematiziran u studijima židovske povijesti i Holokausta gdje se dovodi u pitanje korištenje koncepta *zaslužne žrtve* koji implicira postojanje i nezasluzne žrtve (Ludi, 2014: 577).

Od dodatne literature od koristi nam mogu biti i publikacije u izdanju škole. Kao najvažniju svakako se mora istaći monografiju *Srpska pravoslavna opšta gimnazija Kantakuzina Katarina Branković* koja je kao publikacija na 198 stranica objavljena na desetu godišnjicu škole 2015. godine (Bićanić, 2015: 2). Ova opsežna monografija donosi mnoštvo dokumenata, fotografija i tekstova iz kojih se na najbolji način može razumjeti imidž koji škola želi njegovati. 2010. godine Eparhijski upravni odbor Eparhije zagrebačko-ljubljanske objavio je i kraću monografiju ili *prospectus* škole u kojem se na 52 stranice obrađuje povijest srpskog obrazovanja u Zagrebu, donosi kronologiju osnivanja škole, kopije odluka o osnivanju i rješenje Ministarstva, životopis Katarine Branković i projekt nove škole na Svetom Duhu u Zagrebu (Spasojević ur., 2010).

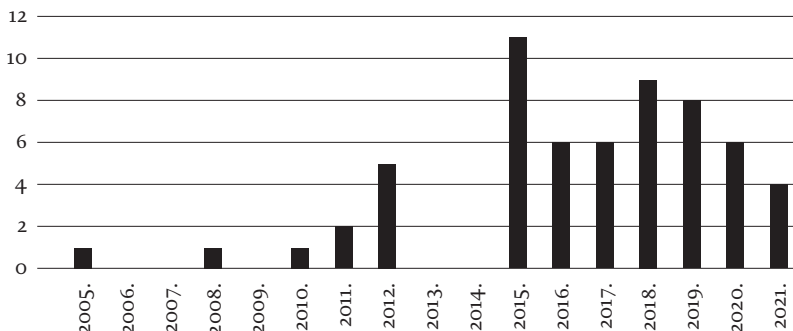
/ Metodologija

Empirijsko digitalno istraživanje je fokusirano na reakcije šire zajednice vezane za Pravoslavnu gimnaziju i vijesti o njoj. Istraživali smo u kojoj su mjeri mediji pokazali razumijevanje i interes za tu školu i kakav se stav prepoznaje

iz njihovog pisanja. Reakcije su sakupljene istraživanjem medijskih internet-skih sadržaja koji spominju tu školu. Sakupljene reakcije podijeljene su kronološki po godinama, kvalitativno na pozitivne, negativne i neutralne.

Dana 22. avgusta 2021. Google pretraga za upit “Srpska pravoslavna opšta gimnazija kantakuzina Katarina Branković” ponudila je oko 1.110 rezultata, za upit “srpska pravoslavna opšta gimnazija” oko 1.030 rezultata, za upit “srpska pravoslavna opća gimnazija kantakuzina Katarina Branković” oko 5.650 rezultata, za upit “srpska pravoslavna opća gimnazija” oko 3.500 rezultata, za upit “Српска православна општа гимназија Кантакузина Катарина Бранковић” oko 2.800 i konačno za upit “Српска православна општа гимназија” oko 1.070 rezultata. U svim navedenim pretragama identificirani su relevantni članci te su uvršteni u Excel dokument, organiziran kronološki i kvalitativno. Iz rezultata su isključeni oni koji nisu relevantni za temu, šturi administrativni podaci i registri kao i stranice same škole i Srpske pravoslavne crkve koje obrađuju temu. Iz rezultata su isključene i stranice na Wikipediji zbog njihove nedovršene prirode i otvorenosti za kontinuirane promjene. Na ovaj način izdvojili smo relativno mali uzorak od 60 relevantnih *online* dovršenih sadržaja neovisnih o predmetu istraživanja.

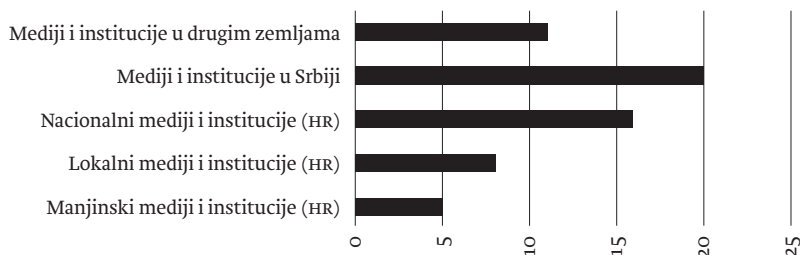
Navedeni članci kronološki se dijele na sljedeći način:

Grafikon 1: Broj tekstova po godini

Prema tipu i lokaciji medija u kojima je vijest o Pravoslavnoj gimnaziji objavljena navedene objave podijelili smo na a) objave u manjinskim medijima, b) objave lokalnih medija i subjekata u Hrvatskoj, c) objave iz nacionalnih i

velikih regionalnih medija u Hrvatskoj, d) objave u Srbiji, e) objave u drugim državama. Po ovoj podjeli dobili smo sljedeće rezultate među kojima je objava oš Trpinja uvrštena i u manjinsku i u lokalnu kategoriju:

Grafikon 2: Broj tekstova po tipu medija

Pri podjeli na tekstove s pozitivnim i negativnim stavom prema školi uočeno je kako su gotovo svi tekstovi osim jednoga imali neutralan ili bar djelomično pozitivan stav prema školi čak i kada su opisivali konfliktne situacije. Jedini tekst koji se može prepoznati kao negativan jest onaj pod naslovom “Jokić: Hrvatske nema bez Srba u Hrvatskoj!” koji je 2016. godine objavio *Hrvatski fokus* (Blažević, 2016). Zbog toga je razloga zanimljivije vidjeti kako mediji koji su po vrijednostima suprotstavljeni na različite načine integriraju Pravoslavnu gimnaziju u svoj ontološki okvir i čemu im ona služi. Važno je i primijetiti kako među komentarima na društvenim mrežama postoji znatno manje jedinstva u reakcijama i da su kritike škole, roditelja ili opravdanja incidenata znatno češće. To nas vraća hipotezi kako Pravoslavna gimnazija djeluje u sferi ontološke nesigurnosti dijelom i zbog toga što mirovna nastojanja nisu dobila status hegemonijskog društvenog stava bez obzira na snažnu dominaciju u medijskim interakcijama sa školom. Pozitivan stav medija i institucija akteri povezani s osnivanjem gimnazije doživljavaju zato kao neočekivanu iznimku koja ne odgovara doživljaju stvarnosti svakodnevnih odnosa između s jedne strane većinskog društva i institucija i s druge manjinske zajednice i pojedina. Iz toga se razloga uz prepoznavanje pozitivnog stava medija i institucija najčešće ističe i iznenađenost ili neočekivanost, dok npr. neugodnosti koje učenici doživljavaju od vršnjaka iz susjedne škole na putu do gimnazije nailaze na osudu, ali ne i na sličnu razinu iznenađenja.

U metodološkom i etičkom smislu autor rada prepoznaje prednosti i izazove autoetnografskog istraživanja. U ovom slučaju, autoetnografsko istraživanje koncentrirano je na reakcije šireg društva prema grupi kojoj (je) istraživač pripada(o). Inspirirani tradicijom feminističkih istraživanja o obrazovanju i vidljivosti, možemo ovdje prepoznati i posebnost ovoga istraživačkog položaja. To je položaj iz kojega istraživač kao proizvođač znanja promatra i donosi zaključke o društvu s pozicije neke slabije društvene grupe. U etičkom smislu prepoznamo obavezu zaštite privatnosti osoba povezanih sa školom pa se zbog toga u analizi samoodređenja škole oslanjamo isključivo na već objavljene sadržaje. Za konkretno autoetnografsko istraživanje vrijedno je i vrlo rijetko iskustvo prolaska i kroz sustav javnog osnovnoškolskog obrazovanja po modelu A u Podunavlju i kroz gimnaziju u Zagrebu gdje dvije lokacije u pravilu nailaze na posve suprotan medijski tretman.

/ Rezultati

Iako bi se najveći broj i najcjelovitije bavljenje temom moglo očekivati od manjinskih i lokalnih medija, rezultati empirijskog digitalnog istraživanja pokazuju kako u tom području ne pronalazimo najviše sadržaja. U oba slučaja jedan od razloga je i nedovoljna digitalna prisutnost manjinskih i lokalnih medija i institucija i često vrlo kratko zadržavanje ili nedovoljno arhiviranje digitalnih sadržaja. Za geografski relativno raspršenu zajednicu Srba u Hrvatskoj (Srbima u Podunavlju su od npr. Knina ili Korenice bliži Novi Sad, Beograd, Niš, Banja Luka, Zagreb i Sarajevo) nedovoljna vidljivost i razmjena u digitalnom prostoru predstavlja značajnu prepreku za međusobno upoznavanje i svijest o zajedničkom kulturnom životu i izazovima. Relativno slabije digitalne vještine i resursi međutim teško da mogu biti i jedini razlog manje pokrivenosti teme na nižim lokalnim razinama uzmemo li u obzir ukupan broj manjih medija, organizacija ili institucija koje bi se s temom Pravoslavne gimnazije u Zagrebu mogle baviti. Dio problema može biti i u izostanku određenih sadržaja u Google pretragama i na određenim lokacijama. Iako se ovi uvidi mogu činiti očitim i bez potrebe dodatnog obrazlaganja, važno je istaći ovo pitanje kao jedno od ključnih pitanja manjinske emancipacije u sve više automatiziranom i kvantificirajućom logikom vođenom algoritmičkom digitalnom prostoru. Ukoliko Google ili neka druga tražilica u određenoj zemlji automatski privilegira određene sadržaje,

to može voditi i dodatnoj digitalnoj nevidljivosti manjinskih zajednica. Za istraživanje manjinskih je zajednica od goleme važnosti da razumiju probleme algoritamske pristranosti i digitalne nevidljivosti. Svaki algoritam izrađuju stvarne osobe, najčešće pripadnici dominantne društvene skupine, koji najčešće, namjerno ili nenamjerno, stvaraju digitalno okruženje koje marginalizira ili isključuje slabije grupe. Tako je uz priznavanje velikih potencijala za širenje prostora slobode, pitanje načina na koje umjetna inteligencija npr. ponavlja ili čak produbljuje diskriminaciju na osnovu rase dovelo do zaključka kako se rasizam replicira, a uz to i dehumanizira, u digitalnoj sferi (Powell, 2018: 339—343). Tko će i na koji način oblikovati digitalni prostor relevantan za odnose većine i manjine, šta će biti prepoznato kao značajno, a šta izostavljeno i na koji način će se o manjini stvarati objektivno znanje, ključna su pitanja koja do danas nisu privukla ni približno dovoljnu akademsku pažnju. Mogli bismo tako reći i da je osiguranje vidljivosti u digitalnom prostoru danas od jednake važnosti kao i osiguranje vidljivosti u fizičkoj stvarnosti.

Možemo uočiti kako je najveći broj dostupnih digitalnih materijala objavljen u Srbiji i u nacionalnim medijima u Hrvatskoj. Tako u tim kategorijama možemo pratiti vijesti o osnivanju škole, školskim praznicima i događanjima, obilježavanju desetogodišnjice rada škole, napadima na učenike gimnazije, uspjehu na takmičenju iz hrvatskog jezika ili učeničku inovaciju s uloškomatom, čime se zaokružuju i upotpunjuju neke od značajnijih vijesti o školi. Posebno je interesantno u kontekstu proslave 10. godišnjice primijetiti pisanje medija kako je Pravoslavna gimnazija, kao nitko drugi do tada, na jednom mjestu uspjela okupiti troje bivših hrvatskih predsjednika ili predsjednica iz različitih političkih opcija. Napadi na učenike škole jasno se osuđuju u medijskim napisima i povremeno postavljaju u širi društveni kontekst porasta netrpeljivosti. Važno je primijetiti i kako se među ponuđenim medijskim sadržajima u ovom najpopularnijem internet pretraživaču nisu našle značajne objave o posjeti predsjednika Srbije Aleksandra Vučića ili vasiljenskog patrijarha Bartolomeja školi kao ni brojni događaji koje je škola ugostila. Do ovih se sadržaja dolazi tek dodatnim pretragama u kojima ciljano uključujemo riječi i imena, a gdje se lako može nesistematično izostaviti ili uključiti određene goste i događaje te time nenamjerno utjecati na rezultate. Uz to, važno je primijetiti i kako su mediji u ovim slučajevima školu spominjali tek usputno i vrlo šturo.

Kontradikciju između s jedne strane otvorenosti prema društvu uz istovremeno oprezno bavljenje osjetljivim temama za cjelinu društva vidimo

i kroz otvorenost za interakciju sa svjetonazorski iznimno raznolikim subjektima – od Rimokatoličke crkve, predsjednika Republike Srpske Milorada Dodika, organizatora Dana Europe, hrvatskih dužnosnika i drugih osoba iz javnog života. O školi istovremeno pozitivno pišu stranica SNSD-a i portala *Byka*, Slobodna Evropa i Sputnik, RTS i HRT, Kurir i N1. Taj pristup moguć je samo tada kada se škola ideološki ili partnerski ne postavlja ekskluzivno po bilo kojem ideološkom pitanju. Nima Dorji smatra kako takva institucionalna politika apolitičnosti može ići tako daleko da čak i ugrožava politička prava institucionalnih zaposlenika (Dorji, 2018: 66). To posebno može biti slučaj kada se zahtjev neutralnosti pretpostavlja zahtjevima slabijih pojedinaca ili grupa usmjerenim ka postizanju ravnopravnosti. Taj oprez objašnjava ipak samo dio prihvatljivosti gimnazije gotovo svakoj političkoj opciji u društvu. Ovdje se vraćamo na često osporavani slučaj škola na srpskom jeziku u Podunavlju koje se u svakodnevnom radu suočavaju sa znatno osjetljivijim društvenim okruženjem i potrebom za dodatnim obzirima. Obrazovanje po A modelu u Podunavlju olako se opisuje kao primjer segregacije čime se pokazuje i nepoznavanje UNESCO-ve Konvencije o borbi protiv diskriminacije u domeni prosvjete koja, sada već davne, 1960. godine ističe kako se posebni manjinski školski sistemi, koji odgovaraju slobodnom izboru roditelja, ne smatraju kao diskriminacija (Tatalović, 1997: 209). Činjenica je kako je primjer Podunavlja po stavu manjinske zajednice dijametralno suprotan segregaciji romske zajednice u Međimurju i kako dio roditelja svake godine odabere neupisati svoju djecu u razrede na srpskom jeziku. Također je činjenica da se o razdvajanju učenika može govoriti u Vukovaru i tek još nekoliko sredina, dok se većina škola na srpskom jeziku u Podunavlju nalazi u naseljima gdje postoje razredi samo na srpskom jeziku. To međutim ne pomaže manjinskoj samoupravi u sad već višegodišnjim nastojanjima da po primjeru talijanskih javnih škola registrira javne srpske škole u npr. Trpinji, Boboti ili Borovu. To nam još jednom pokazuje do koje je mjere u hrvatskom društvu postalo prihvatljivo otvoriti javnu sferu za djelovanje vjerskih organizacija, uključujući na polju svjetovnog obrazovanja, pa i u slučaju manjinskih vjerskih zajednica kao što je Srpska pravoslavna crkva. Pozitivno iskustvo s osnivanjem Pravoslavne gimnazije u Zagrebu tako ne govori nužno i o promjeni društvenog stava prema srpskoj zajednici i o nacionalnom dijelu njezina identiteta.

Dodatni izazov održivosti ovakvog pristupa društvenoj stvarnosti postavlja i činjenica da osnivač Pravoslavne gimnazije, Mitropolija zagrebačko-lju-

bljanska Srpske pravoslavne crkve, po mnogim pitanjima ima jasno izgrađen stav koji je često u oštroj suprotnosti sa stavovima drugih društvenih skupina, uključujući potencijalno i pojedince i grupe unutar same srpske zajednice. Tako je, bar u početku, za Pravoslavnu gimnaziju od iznimne važnosti bilo izgraditi konstruktivan odnos s liberalnim dijelom zagrebačke javnosti. Iz te je javnosti u školu došao i veći broj kvalificiranih školskih profesora koji imaju jasan stav o tome kako bi suvremena škola trebala izgledati, što su to ljudska prava, građanski odgoj, ravnopravnost žena, emancipacija manjina, sloboda govora i misli. Rad s mladima iz nekih od najpasivnijih dijelova naše zemlje za mnoge je od njih bio poseban izazov, ali i prilika za profesionalno ostvarenje. Profesorica hrvatskog jezika Mira Bićanić, među učenicima omiljena, a u javnom prostoru vjerovatno najaktivnija, u Pravoslavnu je gimnaziju došla s iskustvom rada u Podunavlju od 1997. godine u mađarskoj školi u selu Lug kao i u mađarskim, hrvatskim i srpskim razredima gimnazije u Belom Manastiru (Kopač, 2012 B: 119—123). U intervjuu iz 2006., početkom druge školske godine od osnivanja gimnazije, profesorica Bićanić isticala je kako brojni učenici u školu dolaze iz vrlo teških socijalnih i psiholoških uslova nastalih čestim seobama, a da u liberalnom i kreativnom okruženju škole dobijaju osjećaj sigurnosti i duhovne renesanse (Kopač, 2012 B: 119—123). Akademski slikar i pedagog Nedeljko Tintor svoje satove likovne kulture doživio je kao kružoke ili slobodne aktivnosti gdje je imao punu slobodu ideja, želja i metodičkih principa (Tintor, 2015: 172—173). Sposobnost škole i Mitropolije da zaštite ovaj rad od najkonzervativnijih kritika unutar same crkve ključno će uticati na budućnost projekta škole u cjelini.

/ Zaključak

Pozitivan doživljaj škole dragocjena je nematerijalna vrijednost koju je kroz godine stekla Pravoslavna gimnazija. Ta vrijednost može, međutim, biti ugrožena odustajanjem od nastojanja osiguranja apolitičnog položaja institucije, te glasnijim izjašnjavanjem osnivača o društveno kontroverznim pitanjima. Izazov postojećem pristupu mogao bi se dogoditi zbog eventualne želje Crkve za jasnijim opredjeljenjem jer se i sama nalazi u ontološkom ključu izazova doživljaja sekularizacije društva. U ovome istraživanju došli smo do zaključka kako je uspjeh osnivanja škole dijelom i rezultat otvaranja javne

sфере vjerskim organizacijama s naglaskom na većinsku, Katoličku, crkvu, ali i otvorenosti same gimnazije za stručne liberalne kadrove i sugovornike. Izazov za apolitičnost mogu predstavljati i suprotni zahtjevi iz same institucije za reformama, modernizacijom i promjenom određenih svjetonazorskih stavova Crkve. Ontološki rizik unutar srpske zajednice tako rezultira pozivima na jedinstvo i oprez, a što može voditi ka nametanju najnižeg zajedničkog imenitelja u kojem mogu biti utišani legitimni zahtjevi za postizanje ravnopravnosti i različitosti unutar same zajednice. Princip sabornosti, blizak učenju Pravoslavne crkve, tako uz potencijalno korisnu strategiju u nastojanjima za ostvarivanjem prava i vidljivosti unutar različitosti nesklona društva, može suziti prostor unutar organizirane zajednice za emancipaciju individualizma, ličnih sloboda i kulture otvorenog dijaloga i neslaganja. Iskustvo manjinskog stresa, posebice višestrukog manjinskog stresa, posebno može uticati na učenike i djelatnike Pravoslavne gimnazije koji se svakodnevno iz podređenog položaja postavljaju prema institucijama, većinskog društvu i crkvenoj hijerarhiji. Potencijalni uspjeh marginaliziranih kritičara postojanja ili rada škole te dovođenje u pitanje njezina sadašnjeg društvenog statusa bio bi od koristi za emancipaciju njihovih narativa, koji su danas ponajbolje vidljivi u komentarima na medijske sadržaje na društvenim mrežama.

/ Literatura

- Adler, P. J. (1974). "Habsburg School Reform among the Orthodox Minorities, 1770—1780". *Slavic Review*, 33(1), 23—45.
- Akan, M. (2017). *The Politics of Secularism. Religion, Diversity, and Institutional Change in France and Turkey*. New York: Columbia University Press.
- Balog, A. (ur.) (2014). *Analiza rada Visokog evanđeoskoga teološkog učilišta u Osijeku – Visoke škole u 2012. godini*. Osijek: Visoko evanđeosko teološko učilište u Osijeku
- Betül Çelik, A. i Rumelili, B. (2017). "Ontological insecurity in asymmetric conflicts: Reflections on agonistic peace in Turkey's Kurdish issue". *Security Dialogue*, 48(4), str. 279—296.
- Bičanić, M. (ur.) (2015). *Srpska pravoslavna opšta gimnazija Kantakuzina Katarina Branković*. Zagreb: SPOG Kantakuzina Katarina Branković.
- Blažević, P. (2016). "Jokić: Hrvatske nema bez Srba u Hrvatskoj!". Hrvatski fokus. dostupno na: <https://www.hrvatski-fokus.hr/2016/06/7379/> Pristupljeno: 26. septembra 2021.

- Bratić, V. (2020). "Financiranje vjerskih zajednica sredstvima državnog proračuna: primjer Hrvatske". *Ekonomski pregled*, 71(3), 215—238.
- Cash, J. (2017). "The dilemmas of ontological insecurity in a postcolonising Northern Ireland". *Postcolonial Studies*, 20(3), 387—410.
- Dorji, N. (2018). "The Politics of Apoliticity: In the Conflict between Political Rights and Political Neutrality, Facelessness Wins". *Bhutan Law Network at JSW Law Research Paper Series No. 18—4*.
- Hrvatsko katoličko sveučilište. (n.d.). *Povijest Hrvatskog katoličkog sveučilišta*. Hrvatsko katoličko sveučilište. dostupno na: <https://www.unicath.hr/povijest-sveucilista> Pristupljeno 21. januara 2022.
- Islamska gimnazija. (n.d.). *Povijest Islamska gimnazija dr. Ahmeda Smajlovića*. dostupno na: <http://ss-drasmajlovic-zg.skole.hr/skola/povijest> Pristupljeno: 21. januara 2022.
- Jović, D. (2017). *Rat i mit: Politika identiteta u suvremenoj Hrvatskoj*. Zaprešić: Fraktura.
- Kopač, N. (2012 A). Treba da imamo svetao obraz (Novosti, april 2006.) u Palija, I. (ur.). "Svjedok hysterije. Intervjui Ninoslav Kopač". 63—69, Zagreb: Srpski demokratski forum.
- Kopač, N. (2012 B). Nacija mi ne znači ništa (Novost br. 358, 27.10.2006.) u Palija, I. (ur.). "Svjedok hysterije. Intervjui Ninoslav Kopač". 119—123, Zagreb: Srpski demokratski forum.
- Kozuharov, V. (2016). "Ministry and Mission of the Eastern Orthodox Churches in their Work with Children-at-Risk". *Transformation*, 33(3), 231—241 dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/90008917> Pristupljeno: 20. septembra 2021.
- Lalić, S. (2015). Protojerej-stavrofor Slobodan Lalić. u Bičanić, M. (ur.). *Srpska pravoslavna opšta gimnazija Kantakuzina Katarina Branković*. Zagreb: SPOG Kantakuzina Katarina Branković.
- Ludi, R. (2014). "More and Less Deserving Refugees: Shifting Priorities in Swiss Asylum Policy from the Interwar Era to the Hungarian Refugee Crisis of 1956". *Journal of Contemporary History*, 49(3), 577—598.
- Meyer, I. H. (1995). "Minority Stress and Mental Health in Gay Men". *Journal of Health and Social Behavior*, 36(1), 38—56.
- Papanikolaou, A. (2003). "Byzantium, Orthodoxy, and Democracy". *Journal of the American Academy of Religion*, 71(1), 75—98.
- Parent, M.C. et al. (2018). "Is Minority Stress in the Eye of the Beholder? A Test of Minority Stress Theory with Christians". *Journal of Religion and Health*, (57), 1690—1701.
- Perić, P. (2015). Moleban – prvi susret, zajednička molitva i razgovor mitropolita Porfirija s gimnazijalcima. u Bičanić, M. (ur.). *Srpska pravoslavna opšta gimnazija Kantakuzina Katarina Branković*. Zagreb: SPOG Kantakuzina Katarina Branković.
- Powell, C. (2018). Race and Rights in the Digital Age. *AJIL Unbound*, (112), 339—343.
- Radovac, Lj. (2012). "Reforme obrazovnog sistema u Habsburškoj monarhiji za vreme vladavine Marije Terezije (1740. — 1780.)". *Arhivska praksa*, (15), 161—170.

- Rajić, S. (2015). Kako smo osnivali gimnaziju. u Bićanić, M. (ur.). *Srpska pravoslavna opšta gimnazija Kantakuzina Katarina Branković*. Zagreb: SPOG Kantakuzina Katarina Branković.
- Roksandić, D. (2015). Prof. dr. sc. Drago Roksandić: Svjedok o vremenu nastanka gimnazije. u Bićanić, M. (ur.). *Srpska pravoslavna opšta gimnazija Kantakuzina Katarina Branković*. Zagreb: SPOG Kantakuzina Katarina Branković.
- Spasojević, D. ur. (2010). *Српска православна општа гимназија Кантакузина Катарина Бранковић*. Zagreb: Eparhijski upravni odbor Eparhije zagrebačko-ljubljanske.
- Spivak, G. Ch. (2011). “Mogu li podčinjeni [subaltern] govoriti? Revidirana verzija.” u Spivak, G. Ch. *Nacionalizam i imaginacija i drugi eseji* (65—162). Zaprešić: Fraktura.
- Subotić, J. (2019). *Yellow Star, Red Star: Holocaust Remembrance after Communism*. Ithaca, NY & London: Cornell University Press.
- Tadić, T. (2020). “Biti na vulkanu civilizacije: Ulrich Beck, Anthony Giddes i Zygmunt Bauman o ontološkoj (ne)sigurnosti”. *Sophos – časopis mladih istraživača*, (13), 27—52.
- Tatalović, S. (1997). *Manjinski narodi i manjine*. Zagreb: Prosvjeta.
- Tintor, N. (2015). Nedeljko Tintor, akademski slikar i pedagog. u Bićanić, M. (ur.). *Srpska pravoslavna opšta gimnazija Kantakuzina Katarina Branković*. Zagreb: SPOG Kantakuzina Katarina Branković.
- Vasiljević, S. (2004). Pravni aspekti zaštite manjina u procesu stabilizacije i pridruživanja. u Ott, K. (ur.). *Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji, Izazovi institucionalnih prilagodbi*. Institut za javne financije, Zagreb: Zaklada Friedrich Ebert.
- Vidmarović, N. (2015). prof. dr. Natalija Vidmarović. u Bićanić, M. (ur.). *Srpska pravoslavna opšta gimnazija Kantakuzina Katarina Branković*. Zagreb: SPOG Kantakuzina Katarina Branković.
- Župarić-Iljić, D. (2013). “Brojnost, status i aspekti organiziranosti Srba u Zagrebu”. *Stanovništvo*, 51(1), 43—68.

MIRKO SAVKOVIĆ

The media perceptions on Kantakuzina Katarina Branković Serb Orthodox Secondary School

Kantakuzina Katarina Branković Serbian Orthodox Secondary School is a coeducational gymnasium established in Zagreb, Croatia in 2005. The school was established in the post-Croatian War of Independence context, yet the project nevertheless received unexpected levels of support both at the level of state institutions and media. In this

article, we analyse positive media coverage and the local context leading us to the conclusion that the experience of this showcase school represents an exception to the rule of challenging community cultural and educational institutions building. By application of media analysis and minority auto-ethnography we concluded that the school benefited both from the honest support by the liberal citizenry and conservative efforts to use minority religion institution building to open the public space for the dominant Roman Catholic Church. By applying the concept of ontological insecurity, minority stress and deliberate institutional apolitical neutrality we conclude that the level of institutional support and overwhelmingly positive media attitude may be much more imperil than one may conclude based exclusively on the media evidence.

KEY WORDS: *Kantakuzina Katarina Branković Serb Orthodox Secondary School in Zagreb, Minority language education, Model A, the media, Serb Orthodox Church*